

Kahden kodin lasten tilanteet

Osastopäällikkö Liisa Siika-aho
1.6.2023

Lasten vuoroasumisen ja kahden kodin lasten etuus- ja palvelujärjestelmän käsittely

- Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain (361/1983) uudistaminen voimaan 2019 (oikeusministeriö) -> lasten vuoroasuminen huomioitu PMI Marinin hallitusohjelmassa
- Lasten vuoroasumisen sekä muiden lasten kahden kodin tilanteiden tukemisen toimenpidesuunnitelmatyöryhmä maaliskuu-marraskuu 2021 <https://stm.fi/-/tyoryhma-kehittaa-lasten-vuoroasumisen-huomioon-ottamista-palveluissa-ja-etuuksissa>
 - Taustana etenkin VN- rahoitteinen, Kansaneläkelaitoksen (Kela) tutkimusosaston johdolla tehty selvitys lasten vuoroasumistilanteista (<https://vnk.fi/-/tutkimus-perheiden-etuudet-ja-palvelut-eivat-aina-tue-lasten-vuoroasumista>)

Lasten vuoroasumisen ym. kahden kodin tilanteiden tukemisen toimenpidesuunnitelman sisältö

- Sote-sektori (STM)
 - Henkilöstön osaamisen vahvistaminen liittyen vuoroasuvien lasten sekä muiden ns. kahden kodin lasten tilanteisiin
 - Tarve informaatio-ohjaukselle ja täydennyskoulutukselle, erityisesti palveluiden järjestämisen sekä huoltajien/ vanhempien tiedonsaantioikeuden kysymyksissä
 - Lastenvalvojien työtä tukevan kansallisen ohjauksen ja koulutuksen lisääminen (yli hyvinvointialuerajojen), lastenvalvojien roolin vahvistaminen hyvinvointialueilla
 - Eroauttamisen kokonaisuuden kehittäminen niin perhekeskuksissa, kuin osaamis- ja tukikeskusverkostoa (OT-verkostoa) hyödyntäen.
- Sosiaaliturva (STM)
 - Useiden etuuksien (mm. asumistuki, lapsilisä, elatustuki) osalta kehittämistarpeita, jotka syytä huomioida sosiaaliturvauudistuksessa kehitettäessä järjestelmää
 - Syytä huomioida etuusjärjestelmän suhde elatusapuun; esim. lapsilisä ohjeistetaan ottamaan jo nyt huomioon elatusapua laskettaessa
- Elatusapu (oikeusministeriö)
 - Sääntelyn ja ohjeistuksen kehittäminen lasten vuoroasumistilanteita silmällä pitäen
- Varhaiskasvatus ja koulutussektori (opetus- ja kulttuuriministeriö)
 - Henkilöstön osaamisen vahvistaminen liittyen vuoroasuvien lasten sekä muiden ns. kahden kodin lasten tilanteisiin (erityisesti huoltajan/ vanhemman tiedonsaantioikeuden sisällöstä)
 - Lapsen kahden varhaiskasvatuspaikan tilanteissa tarjottavan tuen ja suunnitelmallisuuden vahvistaminen
- **Työryhmä: toimenpiteiden lapsivaikutusten sekä muiden yhteiskunnallisten vaikutusten arviointia tulee jatkaa, kun ehdotuksia edistetään**

Lausuntopalaute toimenpidesuunnitelmasta (laus.kierros 22.11.2021-14.1.2022)

- Asumismuodosta sovittaessa/ päätettäessä keskeistä lapsen edun ja lapsen mielipiteen huomioiminen; tuki vanhemmille ja lapselle asumisesta ym. sovittaessa/ päätettäessä tärkeää (ts. perheoikeudellisen sopimis- ja päätöksentekojärjestelmän rooli)
- Tärkeää vahvistaa esim. varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten, terveydenhoidon ja sosiaalihuollon ammattilaisten asiantuntemusta huoltajien oikeuksista, tiedonsaantioikeudesta sekä lasten kahden kodin tilanteista muutoin
- Elatusavun ohjeistuksen uudistaminen lasten vuoroasumista silmälläpitäen tehtävä pian; myös elatusapulainsäädännön uudistamista kannatettiin

Lausuntopalaute/ lasten ja perheiden etuusjärjestelmä, toimeentulotuki

- Kannatettiin mm. asumistuen uudistaminen siten, että lapsi otetaan huomioon asumistuessa molemmissa talouksissa
 - "On tunnustettava, että vuoroasuvasta lapsesta koituu enemmän kustannuksia kuin yhdessä kodissa asuvasta. Molemmissa perheissä aiheutuu asumiskulujen lisäksi kiinteitä kustannuksia, jotka eivät liiku lapsen mukana."
- Lapsilisän uudistamista/ jakamista pohdittiin useissa lausunnoissa. Samalla pidettiin tärkeänä huomioida, miten vastuu ns. pakollisista maksuista tosiasiassa jakautuu vanhempien kesken.
- Kotihoidon tai yksityisen hoidon tukia ja varhaiskasvatuspaikka toivottiin voitavan myöntää vuoroasumistilanteessa rinnakkain; myös joustavassa ja osittaisessa hoitorahassa nähtiin kehittämistarpeita
- Toimeentulotukea kehitettäessä ei puolittamista kahteen talouteen; puoliksi jakaminen saattaa jättää toisen vanhemman, usein äidin, taloudellisesti heikkoon asemaan. On tarve saada tehokkaammin tietoa mahdollisuudesta saada toimeentulotukea molempiin osoitteisiin

Lausuntopalaute/ sote-palveluiden kehittäminen

- Sote-palveluita koskeva sääntely ja palvelujen tarjoaminen riittämätöntä. Erityisiä haasteita nähtiin seuraavissa:
 - Lapsiperheiden kotipalvelun saatavuus kotiin, jossa lapsi ei ole kirjoilla
 - Lastensuojelun avohuollon palvelujen tarve ja saatavuus kotiin, jossa lapsi ei ole kirjoilla
 - Vanhemmuuden tukeminen aikuisten palveluissa, kuten mielenterveys- ja päihdepalvelut
 - Vammaisten ja erityistarpeisten lasten ja nuorten palvelut siinä kodissa, jossa lapsi ei ole kirjoilla
 - Koulukuljetukset ja vammaispalvelulain mukaiset kuljetukset kahdesta kodista
 - Omaishoidon tuki
 - Sairaalan lapsen hoidon mahdollistaminen

Lausuntopalaute/ varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen kehittäminen

- Kahden varhaiskasvatuspaikan tilanteet:
 - lapsen edun toteutumisen osatekijöiden huolellinen arviointi ko. tilanteessa tärkeää
 - kuntien välisten kustannusvastuiden selvittämistä varhaiskasvatuksessa kannatettiin ja kiirehdittiin
- Koulukuljetusvelvollisuuden laajentaminen vuoroasumistilanteisiin nähtiin tärkeänä (ja olennaisena yhdenvertaisuusnäkökulmasta),
 - Esitettiin myös selkeitä kilometrikohtaisia rajoja /vaihtoehtoisia toteutustapoja koulukuljetuksille
- Kannatusta sai mahdollisuus valita lähikoulu vuoroasumistilanteessa, lapsen etu ja kuuleminen huomioiden.

Lausuntopalaute/ toimenpiteiden priorisointi

- Elatusapuohjeen päivittämistä pidettiin kriittisen tärkeänä
- Asumisen tuen uudistaminen
- Koulukuljetusten mahdollistaminen nähtiin priorisoitavana toimenpiteenä useassa lausunnossa
- Erityislasten vuoroasumisen mahdollistaminen tärkeää

Jatkoaskeleet

- Oikeusministeriö:
 - Elatusapuohjetta täydentävä ohje lapsen elatusavun määrittämisestä vuoroasumistilanteessa julkaistaan pe 2.6.2023
- Opetus- ja kulttuuriministeriö:
 - Käynnistettävänä selvitykset kuntien esi- ja perusopetuksen koulukuljetusvelvollisuuden laajentamisesta vuoroasumistilanteisiin sekä varhaiskasvatuksen kustannusten korvauksista kahden varhaiskasvatuspaikan tilanteissa
 - Henkilöstön tietoisuuden lisääminen : pyydetty aluehallintovirastoja järjestämään täydennyskoulutusta osana valtion rahoittamaa opetustoimen ja varhaiskasvatuksen henkilöstökoulutusta. Mm. Etelä-Suomen AVI jo järjestänyt koulutusta.

Jatkoaskeleet/ sosiaali- ja terveysministeriö

- Vuoroasuminen huomioitu vammaispalvelulain uudistuksessa (mm. esteettömän asumisen tuki); toimeentulotukilain uudistuksessa huomioitu lapsen tapaamiskuluista vastaaminen.
- Hyvinvointialueiden sote-ammattilaisille tuotetaan kansallista materiaalia kahden kodin tilanteiden huomioimiseen.
- Osassa osaamis- ja tukikeskuksia (OT) pilotoitu vaativien erojen teemaa (järjestetty asiantuntijatukea). Etäkonsultaatiota ja koulutusta yhteistyössä Ensi- ja turvakotien liiton Turvassa- hankkeen kanssa (esim. pohjoinen OT- keskus).
- Lastenvalvojapalveluiden kansallisen ohjauksen tarpeesta käyty keskustelua STM:n ja THL:n välillä (esim. sähköisen käsikirjan tyyppisen sivuston luominen lastenvalvojille)

Jatkoaskeleet/ sosiaaliturvauudistus

13. Lapsilisäjärjestelmän kehittäminen - perustetaan työryhmä lapsilisän uudistamiseksi:

- Selvitetään sisaruskorotuksia sekä mahdollisuutta ikäkohtaisen portaikon käyttöönottoon ja lapsilisän maksamiseen 18 ikävuoteen saakka huomioiden samalla vaikutukset opintotukijärjestelmään niin, etteivät muutokset heikennä alle 18-vuotiaiden lasten opiskelumahdollisuuksia
- Selvitetään lapsilisän jakamista kahdelle vanhemmalle. Pohditaan erilaisten korotusten roolia ja tuen tasoa lapsilisäjärjestelmässä (yksinhuoltajakorotus, sisaruskorotus), huomioiden pienituloisten lapsiperheiden tilanteet ja tuen tarve, vrt. ehdotus 14.

Jatkoaskeleet/ sosiaaliturvauudistus

14. Lapsiköyhyysriskin ehkäiseminen ja vähentäminen - teetetään selvitys, jossa:

- kartoitetaan etuusjärjestelmän toimivuutta pienituloisten ja köyhyysriskissä olevien lapsiperheiden näkökulmasta; miten etuusjärjestelmä yhdessä palvelujärjestelmän kanssa ehkäisee lapsiköyhyysriskiä lisäävien tekijöiden aktualisoitumista köyhyydeksi sekä lievittää tai poistaa köyhyyttä?
 - tarkastellaan eri etuuksien lapsikorotuksia ja niiden roolia lapsiperheiden toimeentulon ja lapsen elatuksen turvaamisessa
 - tarkastellaan elatusvastuiden jakautumista sekä elatusavusta sopimiseen, päättämiseen ja toimeenpanoon luodun järjestelmän toimivuutta
 - selvitetään, mitä eri etuuksia tarvitaan ehkäisemään ja vähentämään pienituloisuutta lapsen kahden kodin tilanteissa huomioiden myös vanhempien elatuskyky sekä asumistukea koskevat sosiaaliturvakomitean ehdotukset.
- Selvitys käynnistynyt valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan puitteissa (VN TEAS) puitteissa, toteutetaan ajalla 3/2023-10/2024, toteuttajana Kela yhdessä Itsenäisyyden juhlavuoden lastensäätiön (ITLA) kanssa.

KIITOS!

Liisa Siika-aho

Sähköposti: liisa.siika-aho@gov.fi

Sosiaali ja terveysministeriö

Internet: stm.fi

Twitter: [@STM_Uutiset](https://twitter.com/STM_Uutiset)

